

УДК 330.341.1

ДО ПРОБЛЕМАТИКИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА НА ІННОВАЦІЙНИХ ЗАСАДАХ

ШМАТКОВСЬКА Тетяна Олександрівна

*к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і аудиту,
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки*

СОСНА Ганна Миколаївна

*студентка магістратури першого року навчання,
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
E-mail: sosna_anua@mail.ru*

Анотація. У статті розглянуто теоретико-прикладні аспекти підвищення ефективності діяльності підприємства на інноваційних засадах. Досліджено значення інноваційної діяльності підприємств для забезпечення економічного зростання національної економіки та окреслено значення у підвищенні ефективності функціонування підприємства таких інноваційних процесів, як освоєння нових видів продукції, впровадження нових технологічних процесів і методів організації виробництва. Наведено найважливіші фактори створення цілісного та ефективного господарського механізму адаптації підприємств до умов ринку та запропоновано подальшу розробку комплексу теоретико-методичних питань щодо підвищення ефективної діяльності підприємств на інноваційних засадах.

Аннотация. В статье рассмотрены теоретико-прикладные аспекты повышения эффективности деятельности предприятия на инновационной основе. Исследовано значение инновационной деятельности предприятий для обеспечения экономического роста национальной экономики, очерчено значение в повышении эффективности функционирования предприятия таких инновационных процессов, как освоение новых видов продукции, внедрение новых технологических процессов и методов организации производства. Приведены важнейшие факторы создания целостного и эффективного хозяйственного механизма адаптации предприятий к условиям регулируемого рынка и предложена дальнейшая разработка комплекса теоретических и методических вопросов по повышению эффективной деятельности предприятий на инновационных основаниях.

Ключові слова: *інновація, інноваційний процес, інноваційно-активне підприємство, інноваційна діяльність, ефективність діяльності підприємства, регулювання ефективності функціонування.*

Ключевые слова: *инновация, инновационный процесс, инновационно-активное предприятие, инновационная деятельность, эффективность деятельности предприятия, регулирования эффективности функционирования.*

Постановка проблеми. Жорстка конкурентна боротьба на ринку вимагає від підприємств підвищення ефективності діяльності, поліпшення споживчих якостей продукції та послуг, розширення асортименту, активізації діяльності підприємництва в цілому.

Тому найважливішим завданням функціонування сучасного підприємства є підвищення ефективності його діяльності за рахунок вдалого використання його внутрішніх та зовнішніх резервів на інноваційних засадах.

Оцінювання економічної ефективності діяльності підприємства є одним із факторів його подальшого розвитку. Необхідно підкреслити, що це складне явище не може бути визначене за допомогою одного показника та потребує комплексного підходу. За реалій сучасності, науковці при аналізі ефективності діяльності підприємства перш за все концентрують увагу на його здатності генерувати фінансовий результат при затратах певного обсягу фінансових та нефінансових ресурсів на інноваційних засадах. Вважаємо, що

означена проблематика розглянута в недостатній мірі, а тому – потребує подальшого розгляду.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В реаліях сучасності інновації стають ключовим чинником розвитку для більшості підприємств. Характерною є зростаюча кількість наукових праць, де досліджується інноваційна діяльність. У більшості з них значну увагу приділяють інноваційним процесам, пов'язаним з поліпшенням всього виробничо-господарського потенціалу підприємства. Ось чому вітчизняні вчені намагаються обґрунтувати національні інноваційні пріоритети, знайти дієві механізми залучення й ефективного використання інновацій [1, с. 14]. Проте масштаби та рівень наукових розробок зазначених проблем залишаються недостатніми.

Зауважимо, що активізація досліджень проблематики реалізації інновацій відбулась ще в 60-ті роки ХХ ст. – у період прискорення розвитку науково-технічного прогресу. Подальше вивчення інноваційної діяльності, започатковане Й. Шумпетером, здійснювали Дж. Брайт та його послідовники. Нині означена проблематика обумовила розвиток досліджень таких вчених, як: В. Александрова, А. Амоша, А. Бодюк, А. Власова, В. Геєць, М. Долішній, Р. Іванух, С. Ільєнкова, Л. Колобова, О. Кузьмін, О. Лапко, А. Кутейников, Б. Патон, С. Покропивний, Я. Плоткін, А. Савченко, В. Терехов, М. Чумаченько, А. Чухно та інших [2, с. 42; 8, с. 85; 9, с. 121; 10, с. 537].

Формування цілей статті. Метою публікації є дослідження проблематики підвищення ефективності діяльності суб'єктів господарювання на інноваційних засадах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вважаємо, що формування ефективної державної науково-технічної та інвестиційної політики, спрямованої на досягнення більш високого технологічного укладу, повинно здійснюватися на основі перетворення власних наукових і дослідно-конструкторських розробок у базовий елемент процесу виробництва.

Очевидним і зрозумілим є те, що розв'язання проблематики впровадження та розвитку інноваційної діяльності підприємств є головною умовою проведення успішного реформування їх функціонування.

Окрім того, вплив інноваційного чинника на виробництво в реаліях сучасності є радикальним і комплексним.

Варто наголосити, що саме володіння інноваціями, котрі є стимуляторами розвитку підприємства, забезпечує перемогу у конкурентній

боротьбі. Тому недостатньо опрацьовані вітчизняними вченими питання економічного оцінювання інноваційних процесів, здатне обумовити впровадження у виробництво заздалегідь неефективних інноваційних проектів.

Вчений А. Перлакі вважає, що інновація є одним з можливих інструментів підприємства для задоволення нової чи кращого задоволення уже існуючої суспільної потреби [3, с. 48]. Проте таке тлумачення не є повним, адже інновація виникає не лише тоді, коли у ній з'являється потреба. Джерелом інновацій можуть бути також «нові знання».

Дослідження відомого економіста Уттербека, доводять, що лише у 25 % інновацій причиною появи є відкриття, що ведуть до прогресивних змін і є наслідком виявлення кмітливості людей. Характерно, що саме ці інновації суттєво впливають на суспільство [1, с. 44].

Отже можна зробити висновок, що інновація – це результат інноваційної діяльності, відображений у вигляді наукових, технічних, організаційних чи соціально-економічних новинок, що можуть бути отримані на будь-якому етапі інноваційного процесу.

Очевидним є те, що інновації пов'язані з реалізацією інноваційних процесів. Терміни «інновація» та «інноваційний процес» близькі, але не ідентичні, тому слід погодитися, що «інноваційний процес пов'язаний зі створенням, освоєнням і поширенням інновацій». Погоджуємось з думкою Дж. Брайта і Б. Твісса, що це – «єдиний процес, який поєднує науку, техніку, економіку, підприємництво та управління у єдине ціле» для одержання суттєвих ефектів і кращого задоволення суспільних потреб [3, с. 4].

В економічній літературі зміни на рівні підприємств називають процесами впровадження «нової техніки». Під поняттям «нова техніка» розуміють як вперше реалізовані в продукції результати наукових досліджень і прикладних розробок, що вміщують винаходи та інші науково-технічні досягнення, так і нові або вдосконалені технологічні процеси, методи організації виробництва і праці, нові методи управління, знаряддя та предмети праці, котрі при їх використанні на всіх рівнях управління забезпечують підвищення ефективності виробництва або вирішення соціальних та інших завдань його розвитку. Викладене надає змогу зробити висновок, що результатом здійснення інноваційних процесів є новинки в техніці, організації діяльності та управлінні процесами виробництва і праці, а їх

упровадження у господарську практику є нововведеннями [4, с. 47].

Технічні новинки мають безпосередній вплив на організаційні нововведення, а ті, в свою чергу, вимагають змін у господарському механізмі. Тісний взаємозв'язок між технічними, організаційними та соціально-економічними інноваційними процесами є двостороннім, тобто економічні нововведення можуть викликати зміни в організації виробництва, а часто приводять і до технічних інновацій.

Необхідно зауважити, що прискорення темпів науково-технічного прогресу та впровадження інноваційної діяльності підприємств, відповідно до сучасних світових вимог, можливе шляхом реалізації комплексних заходів. У галузі науки – це розвиток фундаментальних і прикладних досліджень з найперспективніших напрямків, скорочення темпів упровадження у виробництво результатів наукових досліджень, підвищення ефективності діяльності науководослідних закладів. У галузі техніки – це підвищення якості продукції на базі стандартизації. У галузі виробництва – це впровадження прогресивної організації праці на базі використання

комп'ютерної техніки і прогресивних технологій, розширення відтворення виробничих засобів.

Для України проблема розвитку інноваційної діяльності є надзвичайно актуальною, тому що проблема підвищення ефективності виробництва стоїть перед кожною підприємницькою структурою, оскільки переважна їх більшість утворена в процесі приватизації на базі колишніх державних підприємств [5, с. 114].

Для підвищення ефективності діяльності підприємства на інноваційних засадах доцільно визначити фактори зростання ефективності виробництва за основними напрямками розвитку та покращення виробничого процесу (рис. 1). Ці напрями охоплюють комплекси технічних, організаційних та соціально-економічних заходів, на основі яких досягається економія живої праці, витрат і ресурсів, підвищення якості та конкурентоспроможності продукції.

Найважливіше значення щодо зростання економічної ефективності виробництва надається раціональному використанню виробничого потенціалу, максимальному скороченню втрат та режиму економії ресурсів.



Рис. 1. Базові фактори підвищення ефективності діяльності підприємства на інноваційних засадах*

*Розроблено на основі джерела: [6, с. 49].

Слід відзначити, що фактори підвищення ефективності діяльності підприємства можуть бути класифіковані за трьома основними ознаками (рис.2).

Проблема підвищення ефективності діяльності підприємства в цілому полягає в забезпеченні максимально можливого результату на кожну одиницю затрачених трудових, матеріальних і фінансових ресурсів. Основні чинники

підвищення ефективності роботи підприємства на інноваційних засадах полягають в підвищенні його технічного рівня, вдосконалення управління, формування належного рівня інформаційного забезпечення досліджень і розробок, налагодження електронних комунікацій, активізація винахідницько-раціоналізаторської роботи на підприємстві тощо.

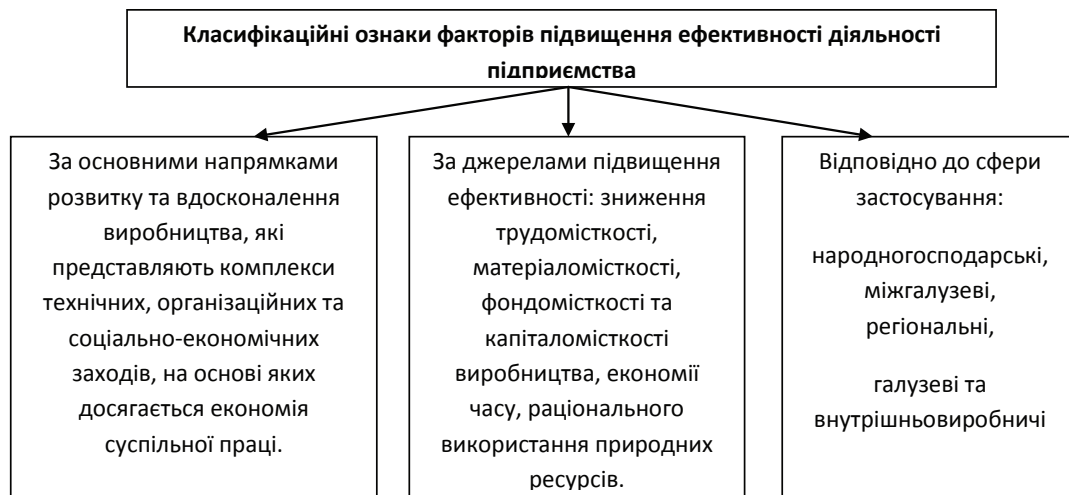


Рис. 2. Класифікаційні ознаки факторів підвищення ефективності діяльності підприємства*

*Розроблено на основі джерела: [7, с. 58].

Вважаємо, що лише вміле використання всієї системи визначених чинників спроможне забезпечити достатні темпи зростання ефективності виробничого процесу.

Висновки. Ефективність діяльності підприємства – це комплексне поняття, що відображає кінцеві результати використання ресурсів за певний проміжок часу, головною ознакою якого може бути необхідність досягнення мети виробничо-господарської діяльності підприємства з найменшими витратами часу та праці.

У країнах із недостатнім рівнем розвитку економіки, де не вдається успішно реалізувати програми ринкового реформування і підвищити ефективність виробництва, особливо актуальною є проблематика активізації інноваційної діяльності підприємств.

Вважаємо, що важливе значення для активізації інноваційної діяльності має розвиток мережі венчурних підприємств, невеликих за розміром, гнучких ризикових фірм, котрі створюються з метою апробації, доопрацювання і доведення до промислової реалізації інновацій, що характеризуються високим ступенем ризику. Погоджуємось з думкою, що виваженим і найдоцільнішим методом упровадження інновацій є створення при великих підприємствах внутрішніх венчурів, що нададуть змогу значно зменшити ризики для великих підприємств, оскільки вони зможуть впроваджувати лише перевірені венчурними підприємствами вискоелективні інноваційні проекти.

Список використаних джерел

1. Бендерський Ю. Роль інвестицій та інновацій у реструктуризації економіки / Ю. Бендерський // Економіка України. – 2008. – №9. – С. 39 – 48.

2. Беленький П. Ю. Проблеми розвитку в Україні інноваційного підприємництва / П. Ю. Беленький, В. П. Соловйов, М. О. Сенишин // Регіональна економіка. – 2007. – №3. – С. 47 – 49.

3. Богданович О. Г. Аналіз ефективності діяльності підприємства на засадах узгодження інтересів груп економічного впливу / О. Г. Богданович // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2012. – №1. – С. 45–58.

4. Кузьмін О. Є. Проблеми регулювання інвестиційної діяльності в Україні / О. Є. Кузьмін, С. В. Князь // Науково-практичний журнал «Регіональна економіка». – 2010. – №1. – С. 165 – 170.

5. Сизоненко А. Інформаційне забезпечення інноваційного підприємництва / А. Сизоненко // Державний інформаційний бюлетень про приватизацію. – 2001. – №5. – С. 57 – 60.

6. Смоляр Л. Г. Управління інноваціями – вимога часу / Л. Г. Смоляр // Регіональні перспективи – 2000. – №2 – 3. – С. 2 – 4.

7. Харів П. Активізація інноваційної діяльності підприємницьких структур та ефективність виробництва / П. Харів, О. Собко // Вісник Тернопільської академії народного господарства. – 2009. – Вип. 5. – С. 32 – 38.

8. Шматковська Т. О. До питання дефініції економічної ефективності використання основних засобів / Т. О. Шматковська, С. М. Онисько, О. Г. Агрес // Materialy VI Mezinarodni vedecko-prakticka konference «Veda a technologie :

krok do budoucnosti – 2010». – Dil 5. Ekonomické vedy : Praha. Publishing House «Education and Science» s.r.o. – P. 84-86.; (27 unora (лютого)–05 brezen (березня) 2010 roku) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://esnuir.eunu.edu.ua/handle/123456789/4467>

9. Шматковська Т. О. Інноваційна діяльність як фактор конкурентоспроможності підприємств аграрного сектору / Т. О. Шматковська, Т. В. Долінко // Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури : європейський вектор – нові виклики та можливості : тези доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції. ISBN 978-617-607-770-1. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2015. – С. 121–122.

10. Шматковська Т. О. Венчурне інвестування як основне джерело інвестицій в інноваційну діяльність / Т. О. Шматковська, К. С. Оліферчук // Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури : європейський вектор – нові виклики та можливості : тези доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції. ISBN 978-617-607-770-1. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2015. – С. 537–538.